

НЕАЛАГІЗМЫ Ў СУЧАСНАЙ АНГЛІЙСКОЙ МОВЕ: АПОШНІЯ ТЭНДЭНЦЫІ Ў СФЕРЫ НАМІНАЦЫІ

Мова як люстэрка навакольных рэалій праз прызму культуры гнутка прыстасоўваецца да тэмпу развіцця сучаснага свету, таму відавочна, што ў з'яўленні вялікай колькасці неалагізмаў значную ролю адыгрывае экстралінгвістычны фактар – неабходнасць знайсці найменне для новых прадметаў, з'яў і паняццяў. Гэта робіць неалогію адным з самых цікавых раздзелаў мовазнаўства з пункту гледжання не толькі лінгвістыкі, але і сумежных дысцыплін, у прыватнасці лінгвакультуралогіі, лінгвапсіхалогіі і лінгвакраіназнаўства. У межах гэтага артыкула разглядаюцца неалагізмы (107 адзінак), зафіксаваныя ў блогу Кембрыджскага слоўніка ў 2019 годзе [5]. Словы, прадстаўленыя ў блогу, могуць ужо быць у шырокім ужытку або актыўным ужытку ў вузкатэрміналагічнай сферы, але яшчэ не зафіксаваныя ў найноўшых слоўніках агульнаўжывальнай лексікі, хоць і маюць патэнцыял увайсці ў іх у блізкай будучыні. Рэсурс, дзе кожная адзінка суправаджаецца адным ці некалькімі прыкладамі з пазначэннем крыніцы, дае ярскае ўяўленне пра тэндэнцыі сучаснай англамоўнай намінацыі, некаторыя з якіх мы ўжо разглядалі на прыкладзе неалагізмаў, зафіксаваных у 2017–2018 гг. [2, с. 128]. Звяртаючыся да пераліку прыкладаў, якія папоўнілі спіс новых слоў у 2019 г., варта адзначыць захаванне гэтых тэндэнцый, асабліва выключна шырокага пашырэння словаскладання і так званых аказіянальных спосабаў кампазітаўтварэння. Новыя словы і фразавыя найменні, якія разглядаюцца ў межах гэтай працы, былі выняты шляхам скразной (суцэльнай) выбаркі з усіх артыкулаў блога за 2019 год (з 1 студзеня па 20 верасня).

У параўнанні з беларускай і рускай мовамі запазычанне адыгрывае значна меншую ролю ў папаўненні лексікона англійскай мовы на сучасным этапе развіцця апошняй. Калі не ўлічваць новыя словы, утвораныя ад ітэрнацыянальных асноў па правілах, то пералік запазычанняў у прааналізаваным спісе абмежаваны ўсяго трыма словамі – *put* (выклічнік, запазычаны з дацкай мовы), *bakuchiol* (утворана ад назвы расліны *Bakuchi*, запазычанай з санскрыту) і *sando* (назва сэндвіча, запазычанне з японскай).

Матэрыял выбаркі характарызуецца шырокай структурнай разнастайнасцю: так, сярод зафіксаваных неалагізмаў прадстаўлены не толькі аднаслоўныя, але таксама шматслоўныя найменні (52 адзінкі). Сярод апошніх прысутнічаюць як падзельнааформленыя кампазіты (*birthstriker*, *Goldilocks star*, *hound pound*, *blood avocado*), так і ўстойлівыя словазлучэнні з ад'ектыўным кампанентам (*motherlessmeat*, *blueeconomy*, *greytsunami*, *slowTV*), найменні з трох ці больш слоў (*planetaryhealthdiet*, *magicpointofsale*, *genderhealthgap*, *flatwhiteeconomy*). Калі падзельнааформленыя кампазіты адрозніваюцца ад уласна кампазітаў толькі адсутнасцю або няўстойлівасцю графічнай цэласнааформленасці (пры гэтым захоўваючы цэласнааформленасць фанетычную, у прыватнасці, адзіны націск), што пакідае прастору для спрэчкі адносна іх лексічнага статусу, то іншыя прыклады з вышэйпералічаных, на наш погляд, варта кваліфікаваць выключна як фразавыя найменні (*phrasalnames*). Аднак апошнія таксама пацвярджаюць ужо зафіксаваную намі раней тэндэнцыю сучаснай англійскай неалогіі да аб'яднання ў рамках новай намінацыі і эксплікацыі ў выглядзе кораня/асновы/слова некалькіх семантычных катэгорый.

Гэтая ж тэндэнцыя рэалізуецца і праз шырока прадстаўленае словаскладанне. Яно застаецца адным з самых пашыраных спосабаў утварэння новых слоў, аднак кампазіты злітнага напісання, у адрозненне ад падзель-

нааформленых, прадстаўленыя ў прааналізаваным матэрыяле невялікай колькасцю адзінак (9): *co-ho* (*co-housing*, размяшчэнне жылых дамоў вакол агульнага камунальнага блока), *bivalvegan* ('вегетарыянец, які ўжывае ў ежу не толькі раслінныя прадукты, але і малюскаў'), *sponcon* (*sponsoredcontent*, 'аплачаны кантэнт, спонсарская рэклама'), *skip-care* ('скарараны рэжым догляду за скурай'), *coming-of-old* (аб літаратурным творы, у якім галоўны герой уваходзіць у стары ўзрост), *voiceprint* ('адбітак голасу', які дае магчымасць распазнаць уладальніка па голасе, спосаб біямэтрыі), *DoggoLingo* (інтэрнэт-слэнг, якім карыстаюцца аматары сабак, з'явілікай колькасцю гукапераймальнах слоў і пэўнымі асаблівасцямі правапісу), *buddymoon* ('мядовы месяц, на які запрошаныя сябры маладой пары'), *groomsmail* ('шаферка', сяброўка жаніха). Два прыклады, *co-ho* і *sponcon*, утвораныя пры дапамозе складання ў спалучэнні з усячэннем (*clipping*). Асобна трэба адзначыць наяўнасць квазікампазітаў (11 адзінак) – складаных слоў, якія маюць у сваім складзе адзін ці больш інтэрнацыянальных элементаў: *chrono-nutrition*, *cyberdefender*, *superager*, *superblock*, *microstress*, *microflat*, *sleeponomics*, *super-feeler*, *interoception*, *algocracy*, *nanogardening*.

Абрэвіяцыя і афіксацыя рэалізуюцца не так шырока. Абрэвіяцыя (6 адзінак) прадстаўленая як літарнымі абрэвіятурамі (*LALS*, *HIIS*, *EGOT*), так і акронімамі (*Mamri*, *FIRE*), а таксама бэкронімам – назвай светлай атмасфернай з'явы *Steve* (*Strong Thermal Emission Velocity Enhancement*, моцна павышэнне хуткасці цеплавога выпраменьвання). Сярод суфіксальных утварэнняў (5 адзінак) прадстаўленыя як навуковыя тэрміны, утвораныя ад лацінскіх асноў (*scutoid* 'скутоід'; *interstitium* 'інтэрстыцый'), так і назвы з'яў штодзённага жыцця (*lampshading* – ад слова *lampshade* 'абажур', звычайна насіць кароткія шырокія сукенкі або кашулькі без калготак; *dooring* – аварыя, справакаваная неабачлівым адкрыццём дзвярэй аўтамабіля без праверкі на адсутнасць перашкодаў з боку іншых удзельнікаў руху; *landmarkation* – ад слова *landmark* 'вяжа, важны пункт', святкаванне важнага юбілея на выездзе ў коле сяброў).

Найбольш значная тэндэнцыя, якую можна адзначыць па выніках аналізу нашай выбаркі, – гэта пашырэнне кантамінацыі (блендынг) – лексічнага накладання або лексічнага скрыжавання. Са 107 прааналізаваных адзінак 26 можна безумоўна аднесці да слоў, утвораных шляхам кантамінацыі, што ў пэўным сэнсе ставіць пад сумненне кваліфікацыю кантамінацыі як «аказіянальнага» і перыферычнага спосабу ўтварэння новых слоў у англійскай мове. Пры шырокім разуменні тэрміна «кантамінацыя», калі ў яго ўключаемца таксама ўтварэнне слоў па аналогіі, міжслоўнае накладанне, марфалагічная аплікацыя марфем і інш. [1, с. 5], доля такіх адзінак будзе яшчэ большай, узростаючы за кошт прыкладаў кампазітаў, якія на першы погляд уяўляюць сабой простае складанне асноў, – так, вышэйзгаданыя словы *groomsmail*, *buddymoon* і *voiceprint* утвораныя, адпаведна, па аналогіі з *bridesmaid*, *honeymoon* і *fingerprint*, а таксама за кошт некаторых суфіксальных утварэнняў – так, лексема *flexism* ('флексізм, працоўная дыскрымінацыя тых, хто мае гнуткі працоўны графік'), знешне падобная да чыста суфіксальнага ўтварэння, насамрэч з'яўляецца кантамінантам, утвораным па аналогіі з ужо знаёмым словам *sexism*.

Пра павышэнне ролі кантамінацыі гаворыць і тое, што гэты спосаб, традыцыйна характэрны для слатворчасці ў мастацкім і публіцыстычным тэксце, не здаючы сваіх пазіцый як своеасаблівы маркер іроніі і жартулівага тону [3, с. 144] і інструмент намінацыі вострых і/або актуальных сацыяльных з'яў (*textavism*, *predialitics*, *poshtel*, *sleeponomics*, *tommune*), тым не менш пачынае ўсё шырэй ужывацца таксама ў нейтральнай намінацыі рэчаў побыту

і з’яў штодзённага жыцця. У якасці прыкладаў апошняй можна прывесці такія словы, як *tweakment* (*tweak* + *treatment*, ‘касметычнае паляпшэнне без пластычнай аперацыі’), *skip-care* (*skip* + *skincare*, ‘выкарыстанне меншай, чым звычайна, колькасці касметычных прадуктаў для догляду за скурай’), *jarfing* (*jumper* + *scarf* + *ing*, ‘нашэнне джэмпера накінутым на плечы і шыю, як шалік’), *shrobing* (*shoulder* + *robing*, ‘нашэнне паліта накінутым на плечы’) і некаторыя іншыя.

Асаблівасці членення і эксплікацыі частак зыходных адзінак пры ўтварэнні кантамінантаў часта прыводзяць да зацяжнення яго анамасіялагічнай структуры. Але анамасіялагічная структура неалагізма далёка не заўсёды характарызуецца празрыстасцю і ў іншых прааналізаваных выпадках: вялікая частка найменняў уяўляюць сабой згорнутыя этымалагічныя гісторыі, разуменне значэння якіх патрабуе фонавых ведаў – не толькі лінгвакраіназнаўчых, але і сацыякультурных у шырокім сэнсе слова. Знешне структура такіх найменняў можа супадаць са свабодным словазлучэннем або з тэрмінамі з іншай сферы. Яскравымі прыкладамі з’яўляюцца падзельнаафармленыя кампазіты і фразавыя найменні – амонімы свабодных словазлучэнняў, такія як *greenscreen* у значэнні ‘аплеценая плошчом металічная кратка, якая мае абараніць ад забруджвання паветра’, *coffeename* – не ‘назва кавы’, а ‘імя для кавы’ (імя, якое кліент называе ў кавярні, каб яго паклікалі забраць гатовую замову, – спрошчаны або перайначаны варыянт сапраўднага імені), *tinyhouse* – не проста ‘малосенькі дом’, а ‘дом, чья плошча менш за 37 кв.м. і які звычайна належыць прыхільніку «Руху за маленькія дамы» (Tiny House Movement)’.

Адначасова з тым аналіз семантыкі новых слоў дэманструе, якія сферы развіцця сучаснага свету правакуюць найбольшую «намінацыйную актыўнасць» носьбітаў мовы, і дазваляе скласці ўяўленне пра прыярытэты сацыякультурнага, эканамічнага і тэхнічнага развіцця праз прызму намінацыі. Так, падаўжэнне працяглага жыцця і веку актыўнай дзейнасці прыводзіць да з’яўлення такіх найменняў, як *silverstriver* – літ. ‘срэбны змагар’, чалавек, які працуе пасля афіцыйнай даты выхаду на пенсію; *superager* – ‘доўгажыхар, чалавек, старэйшы за 80 гадоў, які захоўвае ясны розум, здароўе і працаздольнасць’; *greytsunami* – літ. ‘сівое цунамі’, рэзкае павелічэнне колькасці старых людзей у XXI стагоддзі; *Mamri* – ад ‘middle-agedmanwitharunninginjury’, мужчына, які пачынае займацца бегам у сярэднім узросце і адразу атрымлівае траўму, пераацаніўшы сваю фізічную падрыхтаванасць, і інш. Увага да сферы эмоцый, псіхалагічнага здароўя і развіцця эмацыйнага інтэлекту прыводзіць да з’яўлення новых заняткаў і, адпаведна, новых намінацый у гэтай галіне: *homeworktherapist* – ‘псіхатэрапеўт па хатніх заданнях’, у чые задачы ўваходзіць дапамога вучню або студэнту ў падрыхтоўцы хатніх заданняў і тэрапія звязаных з гэтым трывожнасці і стрэсу; *break-upconcierge* – ‘кансьерж па расстаннях’, супрацоўнік або фірма, якія дапамагаюць эмацыйна перажыць расстанне, знайсці новую кватэру і арганізаваць пераезд; *super-feeler* – ‘востраадчувальны, незвычайна датклівы чалавек’, той, хто вельмі моцна перажывае ўсе эмоцыі; *anxietyeconomy* – ‘эканоміка трывожнасці’, прыбытак ад рэалізацыі прадуктаў, накіраваных на зняцце трывожнасці і палёгка ад перажыванняў, і інш. Вялікую групу складаюць таксама новыя найменні, звязаныя з развіццём новых тэхналогій, як непасрэдна (*cleanstagrammer* – ‘той, хто размяшчае допісы пра прыборку і карысныя парады ў Інстаграм’); *sponcon* – ‘аплачаны кантэнт’, размяшчэнне рэкламы спонсара ў блогу карыстальніка; *cyberdefender* – ‘кіберабаронца’, супрацоўнік, які сочыць за прадухіленнем кіберзлачынстваў), так і праз сацыяльныя змены, абумоўленыя магчымасцю дыстанцыйнай працы і адсутнасцю неабходнасці ездзіць у офіс або наогул выходзіць з дому (*shoffice* – ‘офіс у сарайчыку пры ўласным доме’); *shedio* –

‘студыя ў сарайчыку пры ўласным доме’; *homebodyeconomy* – ‘эканоміка дамаседаў’, грошы, якія выдаткоўваюцца на дастаўку ежы і да т.п.), і нават праз наш страх перад будучыняй, якую гэтыя тэхналогіі могуць прынесці (*algocracy* – ‘алгакратыя’, улада алгарытмаў у захопленым робатамі свеце).

Такім чынам, новыя намінацыі выступаюць не проста ў ролі люстэрка рэалій, а, вобразна кажучы, «люстэрка са спецэфектамі», дзе ўсё большую ролю адыгрываюць найменні, якія былі названыя Л. Баўэрам «непрадказальнымі ўтварэннямі» (*unpredictable formations*) [4, р. 32] і якія заслугоўваюць больш пільнай увагі даследчыкаў.

Літаратура

1. Ефанова, Л. Г. Контаминация. Часть 2. Основные разновидности контаминации / Л. Г. Ефанова // Вестник Томского государственного университета. Филология. – 2016. – № 1 (39). – С. 5–14.
2. Міхалевіч, М. М. Анамасыялагічны аналіз як сродак з’яўшчэння семантызацыі лексікі (на прыкладзе кампазітных неалагізмаў у англійскай мове) / М. М. Міхалевіч // Предметная и методическая компетентность как важнейшая составляющая профессионального мастерства преподавателя иностранного языка : материалы межвузовского научно-методического оліпе-семинара, Минск, 30 марта 2018 г. / Белорус. гос. пед. ун-т; редкол.: А. В. Торхова [и др.]; отв. ред. В. П. Скок. – Минск : БГПУ, 2018. – С. 127–133.
3. Хрущева, О. А. Лингвокультурные особенности блендинга / О. А. Хрущева // Вестник Челябинского государственного университета. – 2011. – № 3 (218). – Филология. Искусствоведение. Вып. 50. – С. 143–145.
4. Bauer, L. The English Word-Formation / L. Bauer. – Cambridge : Cambridge textbooks in linguistics, 1983. – 332 p. – P. 232–240.
5. Category: New words // About words: a blog from Cambridge Dictionary [Electronic resource]. – Mode of access: <https://dictionaryblog.cambridge.org/category/new-words>. – Date of access: 16.09.2019.

І. М. Мішчанчук (Беларусь)

МЕДЫТАТЫЎНАЯ ЛІРЫКА РАІСЫ БАРАВІКОВАЙ

Сучасная філасофская лірыка – гэта ўжо не толькі і не столькі апісанне прыроды і рэалій жыцця, прапушчанае праз свядомасць і стан душы пісьменніка, пададзенае максімальна эмацыйна ці сцісана-лагодна. Гэта таксама і дыялог – дыялог з часам, аднаго аўтара з іншымі, аўтара з чытачом, з самім сабой, з «цэлым народам», са сваёй душой і з Богам. Яшчэ адна асаблівасць сучаснай лірыкі заключаецца ў тым, што думка не ляжыць на паверхні, а вынікае з глыбіні душэўнага вопыту як паэта, так і рэцыпіента, яна – пэўным чынам інтанаванае выказванне, якое залежыць ад прадмета ўвагі і адрасата. І ў той жа час лірыка застаецца аўтарскім маналагам, як ні парадаксальна, пабудаваным на законах дыялогу, скіраванага да рэцыпіента-чытача.

Лірыка ў нашы дні з’яўляецца надзвычай дынамічным і «рухомым» родам літаратуры яшчэ і па той прычыне, што ўмоўнасць у ёй максімальная, яна вольна карыстаецца не толькі катэгорыямі прасторы і часу, але і стварае іх псіхалагічныя дэкары, бо галоўная задача пісьменніка – удала знайсці сугуччы слоў, што выклікаюць у свядомасці рэцыпіентаў чуйныя, складаныя, поўныя ўяўленні. Нам імпануе выказванне сучаснага літаратуразнаўца, што лірыка ніколі не зачынялася і не зачыняецца «ў сферы ўнутранага жыцця людзей, іх псіхалогіі. Яе нязменна вабяць душэўныя станы, што знамянуюць засяроджанасць чалавека на навакольнай рэчаіснасці» [4, с. 134].

У развіцці лірычнага слоўнага мастацтва выразна вызначаюцца тры жанрава-стылявыя пачаткі – эмацыянальна-выяўленчы (прадметна-апісальны),